

Ment a tarlón toronyiránt a ház.
Volt benne legjobb az elszunnyad-
ás.
Csörrent a csöndben palack és pohár;
a pici polcra lehullt a kanál.

Ment a ház toronyiránt a mezőn,
feküdtem benne ágyban, lepedőn;
sütött percenként másfelől a hold,
forgott körhintamód az égi bolt.

A kis gépész-házban, a guruló
fa guribában volt aludni jó,
míg imbolygott négy tömzsi kerekén
s mocorgott benne szék, fiók, edény.

Volt rajta ajtó, ablak, függöny is,
volt láda, lámpa, lavór, benne víz,
volt kép, ingaképp lengő zsebtükrök;
ment az egész négy fehér ökör.

Ment esetlenül, mégis szaporán
a gépész-lak a cséplőgép nyomán,
mentünk tág körben, ameddig a cél
hívott s hazulról elért a kenyér.

Nyáj szaga jött be, erdő, rét szaga,
mérte utunkat így az éjszaka.
Fújtak az ökrök messzehallhatón;
lendült és villant Kossuth a falon.

Mint idomított indus elefánt,
ment élön szinte, híven cél iránt
a szorgos kis ház, kedves volt, komoly
s a polcon lépni kezdett a csupor,

JILYÉS GYULA: Toronyiránt

Dülöngélve, mint óriás csiga,
vitte két lakóját a guriba
s valami újra lehullt — ceruza? —
mert gurult lent is ide-amoda.

Hullámütemre, mint az óceán
horkolt és forgott megfáradt apám;
én ábrándoztam és — így köt a lét! —
füleltem, mi készül leesni még.

A mozgó házban volt aludni jó.
Ennekem az volt a Részeg Hajó
és Szindbád voltam s — mázsáló diák —
repültem: kinyílt a véges világ!

Egyben: Őt s Otthon! Kaland s Védelem!
Szülei Háztáj s Hívó Végtelen! —
ez volt nekem a vén ház, míg haladt,
lecsusszantva a másik kanalat.

Volt benne asztal, rajta toll, papír,
mert aki költő, rázódva is ír;
volt tintásüveg, négy tégl a között,
bár velük együtt is ledöcögött.

Végezven itt, új tanyát verni ott,
ment a részes-nép előre gyalog;
mi éjszaka — gép-kihülés után —
az ezeregyéj tündérfogatán.

Petróleum-szag, zsák-szag, szalma-szag,
be édes voltál, ha ott szívtalak,
míg imbolyogtunk és velünk a szék
s rajt a lavór, rám-rámbukva vizét.

De a guribából, — így hívta nagynya,
[nyelvészileg guliba kaliba;
(de r-rel szinte fűgében gurult)]
nos a fa-házból, hol minden lehullt,
de a fa-lóból, a négykerekű
táltosból kilépni volt gyönyörű,
mikor reggel — új állomás! — megállt
s a polcra a sötartó is levált.

Főnt volt, elhagyta már hálólhelyét
— az asztal-alját — mosdott már a nép,
nők, férfiak, legények, lányok... ő,
köztük ő, Ő: a fő vers-ihlető.

Mintha gátolta volna vész, vihar,
fogadja jöttünk oly öröm-zsivaj.
„Itt a gép!” — hangzott s kiki sietett,
mert mit hallott? Hogy „itt a kereset!”

Végigvonulni így új s új tanyán;
a legdicsőbb ez volt mégis talán.
Behátráltunk, helyünk a gép mögött,
s a tejesköcsög fölhompolódott.

Rendelkezni — „fát, szemet, ide!” biz
jó volt (mert néztek) fontoskodni is.
Tűz gyúlt, víz forrt, gépfüst szállt
lengeteg
s egy biztos hang: „No, kezdjük,
emberek!”

(Részlet egy elbeszélő költeményből)

Kass János rajza

A falusi művelődési otthon klubsobájában vagy kilencvenen szoronganak. Pedig az ülőhelyek száma legföljebb harminc. Ahítatos csönd van és pogány cigarettafüst. Zárt ablaknál élvezik a tv-adást, lévén közös udvara a művelődési otthonnak a kocsmával s az ivó vendégei időnként ricsajoznak. Szóval itt benn ámuló érdeklődéssel figyelik a helybeliek korunknak ezt a szép csodáját, a távolbalatót, amint éppen egy tánczenei hangversenyt közvetít. Aztán a műsor befejeztével így szól hozzám bizalmasan a művelődési otthon igazgatója, az ősz tanító.

— Megvallom, nem csupa öröm ez. Sok jó dolog kegyetlen versenyhátrány a tv. A mozi máris érződik a hatása: majd mindig kaphat jegyet, s holnap a könyvtár forgalmán is tapasztaljuk majd, hogy a tv elveszi az emberek idejét, az olvasástól.

Mostanában legalább tucatnyi közösségben hallottam ilyen népművelői aggodalmakat. Feltik a tv nagyleptű térhódításától az önművelés olyan formáit, mint az olvasás, és már olyan nézetbe is botlottam, amely szerint esetleg a sportmozgalom is megcsúszhat a tv növekvő népszerűségét, sokakat elvon majd a sporttelepek látogatásától.

Ezeket az aggályokat komoly, a népművelés érdekében önzetlenül és hozzáértéssel fáradozó emberek fogalmazták meg. Illetve is, szükséges is, hogy bátran szembenézzünk a problémával.

Kétségtelen, hogy a tv elterjedése falun is hatalmas változást hoz a közművelődésbe. Az a néhány tízezer készülék, amely a vidéki művelődési házakban és magánházakban működik — függetlenül a műsorok egyenetlen színvonalától —, máris százazretet bővített hűvévé. Izgatott érdeklődés van falun a tv iránt. Ez érthető is, hiszen ez a vívmány egyszerűen közel hoz-

Minek és milyen versenytársa A TELEVÍZIÓ?

za a falut a város művelődési színvonalához. Sőt, a rendszeres színházi-, hangverseny- stb. közvetítései többet nyújtanak a falusi nézőknek, mint amennyi művelődési-szórakozási alkalommal a tv elterjedése előtt az átlagos városi ember élhetett. Természetes hát, hogy akiknek lehetőségük nyílik rá, nem csilapuló izgalommal várják napról napra az adásokat és még a közepes vagy éppen gyenge műsorszámok sem szegik kedvüket. Nemcsak művelődési otthon igazgatók, de a mozi-szakma emberei is szívesen teszik, hogy a tv előrenyomulásával egy időben csökken a mozilátogatók száma. Ez így van. Statisztikai tény, amivel vitatkozni nem lehet, de elgondolkodni föltötte igen hasznos.

Nézzük csak! A mozilátogatók száma országosan a korábbiak 96,7 százalékára csökkent. Falun kisebb a csökkenés aránya, ott, ha 100 százaléknak vesszük az elmúlt évek átlagát, a mostani látogatottság annak 97,3 százaléka.

Tehát igen csekély csökkenésről van szó, falun mindössze 2,7 százalékról. De vajon azt jelentené ez, hogy kevesebb filmet látnak az emberek? Szó sincs róla! A tv falusi előfizetőinek száma az 1961. évihez képest 224,4 százalékkal növekedett s ez azt jelenti, hogy a tv-ben sugárzott heti többszöri mozilátogatásnak újabb százazret váltak rendszeres nézőivé.

Es hogy a tv inkább rászoktatja a közönséget az élő művészetre, minth elvonja tőle, azt talán egyetlen adat is érzékelteti: a falvakban a tavalyihoz képest

110,4 százalékkal nőtt a színházlátogatók száma.

Ezeket a tényeket általában elmondtam a falusi népművelőknek is, akik szorogva figyelik a tv semmihez sem hasonlítható népszerűségét. Tűnődtek ilyenkor kevésbé, biccentettek erőteljesen, majd általában azt mondták:

— Jó, jó. De az önművelés legfontosabb eszköze mégiscsak az olvasás. Aki tv-t néz, az már szórakozott, az már eltöltötte a szabad idejét. Sem kedve, sem ideje nem marad az olvasásra.

Elgondolkodtató érv! Es ha a véletlen nem irányította volna figyelmét egy 30 év előtti újságcikkre, talán én bolytának most igent barátaim szavára.

Azt mondotta a cikk a többi között: „Új Kazinczy és Besenyei kívánnak, hogy megmentsse nemzeti kultúránkat az elgépiesedéstől. Hazánkban 321 976 rádiókészülék szól. A felolvasástól a gramofon-hangversenyig, az istentisztelettől a meccsközvetítésig mindent megkap gombnyomásra ez a generáció. Ha ez így megy, egy emberöltő múltán csak a konzervatív ember olvas, elnéptelenednek a koncert-termek, felmérhetetlen hatású közöny árasztja el színházainkat. Riadó, riadó, riadó!”

Azóta éppen egy emberöltő múlt el, Magyarországon a rádiókészülékek száma hétszer annyit, mint akkor volt. S csodák-csodája! A könyvolvasók száma megsokszorozódott, a színházlátogatók száma megsokszorozódott, a hangverseny-termek — pedig a rádió egész

nap ontja a muzsikát — egyáltalán nem néptelenek. Sőt, időközben a Népstadiont is fel kellett építenünk, annyira megnövekedett az érdeklődés a sporteredmények iránt.

A rádiótól való rettegés alapatlannak bizonyult. Sőt, lehetetlen észre nem vennünk a rádió áldásos szerepét az írói alkotások népszerűsítésében, a zenebarátok számának gyarapodásában — a műveltségi színvonal általános emelkedésében.

Nyilvánvaló, hogy a tv hatása sem lesz más. Persze, nem árt arra figyelni, hogy az írás-olvasás tudományával ismerkedő gyermekek előbb kapjanak rá az olvasásra, mint a tv-nézésre; hogy időben megismerjék a műzeumlátogatás áhítatát; hogy ráneveljük őket arra a szép öröme, amivel az jár, ha ünneplőbe öltözött színházba megy a család.

Azokban az országokban, ahol drága a könyv, ahol egy-egy operajegy ára egy munkás többnap keresetét is elérheti, ahol a színház a pénzvesztés szörnyete napjainkban is — ott nincs mit csodálkozni azon, ha a tv félelmetes versenytársa növekszik és mozik, színházak, zeneegyüttesek ezreit tiporja el.

Nálunk azonban más a helyzet. Es az eddigi tapasztalatok szerint nem azért kell kárhoztatnunk a tv-t, mert elhódítja a hagyományos művészetektől a közönséget. Mi inkább abban látjuk a tv hibáját, hogy nem elég gyakran és vonzó módon népszerűsíti a jó könyvet, nem találta meg a zenei ismeretterjesztés legjobb formáit, nem tesz annyit, mint amennyit tehetne a képzőművészetek népszerűsítéséért.

Ellenfele volna-e a falusi népművelésnek? Jaj, dehogyni! Bár csak már minden falusi háztetőn ott látnánk a T-alakú antennáját!

Bajor Nagy Ernő

Hallotta?

Hallotta?

Munkásmozgalmi és helytörténeti kiállítás nyílt Gádoson a vihársarki földmunkásmozgalm történetéből ismert községben. Veteránok fényképeit, munkásságukat ismertető írásokat, régi és új újságcikkeket állítottak ki, s ezek érdekes körképet adnak a vidék küzdő parasztságának régi és mai életéről.

A tanév végeztével országjáró kerékpár-körútra indultak a karcagi Vasút utcai általános iskolai uttörői. Tizenhét napot át járták az országot. Hétszázötven kilométeres túrájuk során megtekintették a főváros nevezetességeit, eljutottak a Balatonra, baráti találkozón vettek részt több úttörőcsapattal. A karcagi gyermekeket pesti tartózkodásuk alkalmával fogadta és megajándékozta Czinege Lajos honvédelmi miniszter.

Falusi témájú drámával jelentkezett a Nemzeti Színház a Tolna megyei származású Gyöngyösi Imre. A fiatal író Gyűrű és guász című — egy dunántúli faluban ma játszódó — alkotása sikerült munka és az ország első színháza fölvette a jövő évad műsorszámaiba.

Dr. Jakucs László, az Aggtelek-jósvafői barlangok igazgatója, a Ljubljana Tudományos Akadémia meghívására Jugoszláviába utazott. Egyhónapos ott tartózkodása alatt részt vesz a jugoszláv barlangkutatók által szervezett expedícióban. A Ljubljana Tudományos Akadémia támogatásával ugyanis eddig ismeretlen barlangok feltárását kezdi meg, amelyhez tudományos és gyakorlati segítséget nyújt a magyar tudós. Részt vesz továbbá az úgynevezett Polje-területek vizsgálatában is. Ezek a többszáz négyzetkilométernyi területűek biztosítják a partvidéken az egyedülálló életlehetőséget, ezeket azonban gyakorta elönti a buvó patakok áradásai. A tudományos expedíció egyik feladata lesz az áradások keletkezésének vizsgálata, valamint a védekezések lehetőségeinek tanulmányozása.

Új könyvek

Andrzejewski: Hamu és gyémánt. A könyv eseménye 1945 májusában játszódik, elmélyült, gondos leltári ábrázolása egy bonyolult helyzetben lévő értelmiségit fiatal ember súlyos válságának. (23.— Ft. Magvető Könyvkiadó.)

Gladkov: Cement. A cement a forradalom utáni évek erőfeszítését, egy lerombolt óriásüzem helyreállítását, újfajta emberi kapcsolatokat, születését, a romantikus hőskorszakra következő építőmunka hétköznapi hőstetteit idézi elénk. (28.50 Ft. Magyar Helikon Könyvkiadó.)

Pellin: A vadleány. A bolgár író legszebb elbeszélését foglalja magában a kötet. (19.— Ft. Európa Könyvkiadó.)

Nádass József: Vallomás alkonyatkor. Négy évtizedes költői pályája java terméséből ad válogatást ez a kötet. Nádass líráját szocialista eszméiség, a dolgozó emberek szeretete hatja át. A kötet bő válogatást ad a költő újabb verseiből is. (24.50 Ft. Magvető Könyvkiadó.)

Keszli Imre: Örvényes Csórl. A regény 1932-ben játszódik, egy flügel-názium érettségiző osztályának drámai hetéről szól. (24.50 Ft. Magvető Könyvkiadó.)

Hegedűs Géza: Párhuzamos életrajzok. Hegedűs Géza regényciklusának korábbi kötetei a régi uralkodó osztályok sarjainak változatos pályafutását ábrázolták a második világháború idején, s a felszabadulás első éveiben. E kötet három történetében a haladni akaró értelmiségiek megpróbáltatásairól ír. (20.50 Ft. Szépirodalmi Könyvkiadó.)

Aladin és a csodálampa. Az Ezer egyéjszaka meséinek legszebb darabjait tartalmazza a kötet. (13.— Ft. Móra Ferenc Könyvkiadó.)

Hopp: A búvós kréta. A meseregény egy kislányról szól, aki amit búvós krétájával rajzol, megvalósul. A kislány ezzel ezernyi jó szolgálatot tesz társainak. (10.50 Ft. Móra Ferenc Könyvkiadó.)

A felsorolt művek kaphatók az ország valamennyi könyvesboltjában. Olvasóink utánvéttel is megrendelhetik a 39. sz. Könyvesboltban, Budapest VIII., József krt. 5. szám.